

Nr 81.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1931 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om avskrivning av vissa statens fordringar hos Kilaåns regleringsföretag.

(1:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 309, av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*, har hemställts, att statens fordran hos Kilaåns regleringsföretag på grund av de lån från odlingslånefonden, som till företaget utlämnats den 26 september 1925 å 88,840 kronor och den 1 april 1927 å 62,100 kronor, måtte avskrivas.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande av lantbruksstyrelsen, vilket yttrande såsom *bilaga* fogats till detta utlåtande.

Genom beslut den 19 maj 1922 anvisade Kungl. Maj:t dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 140,610 kronor, dels ock lån från odlingslånefonden med 281,240 kronor till ett företag avseende reglering av Kilaån i och för torrläggning av vissa marker inom Tuna, Lunda och Kila socknar av Södermanlands län. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 26 september 1925 till företagets utförande beviljat ytterligare bidrag från allmänna avdikningsanslaget med 21,350 kronor samt ytterligare lån från odlingslånefonden med 88,840 kronor. Slutligen har, i enlighet med vad lantbruksstyrelsen i sitt över en av intressenterna gjord framställning avgivna utlåtande den 24 februari 1927 tillstyrkt, Kungl. Maj:t den 1 april 1927 för samma ändamål anvisat dels statsbidrag med ytterligare 23,260 kronor från statens avdikningsanslag, dels ock ytterligare lån med 62,100 kronor från statens avdikningslånefond.

Vidare beslöt 1928 års riksdag i anledning av en inom första kammaren väckt motion, att Kungl. Maj:t finge utan hinder av gällande bestämmelser efter den närmare prövning, som kunde befinnas erforderlig, till Kilaåns regleringsföretag bevilja ytterligare bidrag med intill 256,150 kronor från statens avdikningsanslag under villkor, att av det belopp, som järnvägsstyrelsen slutligen kunde bli ålagd utgiva till åregleringsintressenterna såsom ersättning för kostnader i samband med vissa omlägnings- och förstärkningsarbeten vid Jönåkers järnvägsbro, intill 84,060 kronor inlevererades till statskontoret. Med stöd av riksdagens berörda medgi-

vande har Kungl. Maj:t den 8 juni 1928 anvisat ytterligare statsbidrag till företaget med 256,150 kronor. Sedermera har emellertid av regleringsföretaget återbetalats ett belopp av 84,060 kronor.

Sammanlagt har Kungl. Maj:t sålunda anvisat statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med 356,860 kronor och lån till ett belopp av 432,180 kronor.

Ifrågavarande regleringsföretag är numera slutfört och har i vederbör-
lig ordning godkänts.

Av en av lantbrukstyrelsen under år 1927 verkställd utredning framgår, att enligt en av vederbörande lantbruksingenjör den 28 januari 1927 verkställd utredning kostnaderna för de arbeten, vilka innefattas i den 1922 fastställda planen för åregleringen, uppgått till sammanlagt i runt tal 486,500 kronor mot det vid arbetsplanens fastställande beräknade beloppet 360,000 kronor, beroende bland annat därpå, att företaget delvis utförts under en tid med högre arbetspriser, än de i den fastställda arbetsplanen beräknade. Härtill skulle förutom förrättningskostnaderna 3,910 kronor 82 öre läggas 41,783 kronor 9 öre utgörande på åregleringsföretaget belöpande andel av kostnaden för med företaget förenade reglering av Kilaåns källsjöar, Fläten och Virlängen. Genom islamning förorsakad ökad schaktningsmassa hade merdfört en merkostnad av 27,000 kronor. Ersättningar till vederbörande jordägare för skada och intrång genom uppläggning av muddar eller annan under arbetets utförande uppschaktad massa hade uppgått till 79,317 kronor 60 öre. Nu angivna kostnader utgjorde sammanlagt 638,511 kronor 51 öre. På grund av oförutsedda omständigheter hade emellertid intressenterna för utförande och vidmakthållande av dessa arbeten fått vidkännas ytterligare en kostnad av sammanlagt 200,100 kronor (pålningsarbeten, muddring och uppläggning av nedrasade jordmassor m. m.). Vidare hade företaget under åregleringens utförande åsamkats ytterligare kostnad på grund av omläggning av Kilaåns lopp närmast öster om statens järnvägars bro över ån ävensom förstärkningsanordningar å ömse sidor om nämnda bro. Sagda kostnad utgjordes dels av arbetskostnad, rättegångskostnader och slitage, 73,896 kronor 50 öre, dels av ränteutgifter, 10,258 kronor 94 öre eller sammanlagt 84,155 kronor 53 öre, dels ock av kostnader, som eventuellt åsamkats statens järnvägar för bevakning av bron m. m. Från bevakningskostnaderna, vilka vid ifrågavarande tidpunkt icke vore vare sig intressenterna ådömda eller till beloppet kända, borde i detta sammanhang bortses. Lades till de ovan angivna kostnaderna dels 30,285 kronor 13 öre motsvarande enligt lantbrukstyrelsens beräkning den del av de på åregleringsintressenterna ankommande kostnaderna för ovanberörda sjöreglering, som dessa endast hade att förskottsvis erlagga i avvaktan på från vederbörande vattenverksägare inflytande bidrag, dels ock ränteutgifter med enligt intressenternas berörda framställning bifogade räkenskaper 92,898 kronor 91 öre, erhöles en totalkostnad av 1,045,951 kronor 8 öre.

Emellertid har, enligt vad i motionen anförts, den av lantbruksstyrelsen sålunda beräknade totalkostnaden blivit överskriden med i runt tal 60,000 kronor. Då företaget i åker och äng omfattar 479.68 hektar, skulle torrläggningskostnaderna uppgå till omkring 700 kronor för tunnland odlingsbar jord. Till dessa kostnader komma emellertid de utgifter, som arligen och för all framtid uppstå för företagets vidmakthållande.

Motionen.

Vidare anføres i motionen bland annat, att företaget hotade att för de enskilda delägarna medföra de mest förödande verkningar samt att det stora flertalet av delägarna icke på något sätt torde kunna komma ut med de avsevärda utgifter, som företaget medfört för dem. Även under goda tider för jordbruket torde enligt motionärernas mening det endast hava varit med den yttersta svårighet, som intressenterna kunnat gå i land med de omfattande kostnader, som blivit en följd av företaget. I det betryck, varunder jordbruksnäringen för närvarande lede, tedde det sig såsom en ekonomisk omöjlighet för intressenterna att betala den genom företaget vunna åkerjorden med 700 kronor för tunnland. För denna jord, till vilken intressenterna förut voro ägare och som de genom de vidtagna uttaxeringarna ytterligare fått betala med omkring 250 kronor för tunnland, skulle de sålunda nödgas att i 25 års tid i amorteringar utgiva mera än som i orten högst betalades i arrende för prima åkerjord. Skulle någon lättnad icke kunna beredas delägarna, torde det vara att emotse att flertalet av dem, vilka redan genom de verkställda uttaxeringarna vore till det yttersta pressade, finge gå från hus och hem och därigenom gå förlustiga frukterna av kanske livslångt träget arbete.

Att utgifterna för ifrågavarande företags utförande väsentligt kommit att överstiga de vid företagets igångsättande beräknade kostnaderna härför torde bero dels därpå, att arbetet i vissa delar bedrivits under kris-tiden med då rådande höga arbets- och materialpriser, dels ock därpå att under arbetets utförande inträffat synnerligen svåra ras och släntskred, vilka nödvändiggjort omfattande pålnings- och andra förstärkningsarbeten. Därjämte torde den rådande depressionen inom jordbruket hava medverkat till att öka svårigheterna för delägarna i företaget. På grund av det svåra nödläge, vari delägarna råkat, vill utskottet, särskilt i betraktande av de dryga kostnader, som uppstått genom händelser, som knappast kunnat förutses, — om också med en viss tveksamhet i betraktande av konsekvenserna — icke motsätta sig, att någon ytterligare lindring genom statens medverkan beredes delägarna.

Utskottet.

En dylik lättnad anser utskottet, i likhet med lantbruksstyrelsen, böra åvägabringas genom att en del av de företaget beviljade lånen från odlingslånefonden avskrivs. I motionen har hemställts, att till företaget utlämnade lån den 26 september 1925 å 88,840 kronor och den 1 april 1927 å 62,100 kronor skulle avskrivas. Då amorteringen av sistnämnda lån så-

som i lantbruksstyrelsens yttrande påpekats skall påbörjas först om tre år torde frågan om ifrågavarande låns avskrivning ännu icke vara aktuell. I enlighet med vad lantbruksstyrelsen tillstyrkt i sitt berörda yttrande, till vilket utskottet i övrigt torde få hänvisa, vill utskottet förorda, att riksdagen medgiver, att Kungl. Maj:t må efter erforderlig närmare prövning avskriva ovanberörda odlingslån å 88,840 kronor.

Under åberopande av det ovan anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionen II:309 må medgiva, att Kungl. Maj:t må efter den närmare prövning, som kan befinnas erforderlig, avskriva det Kilaåns regleringsföretag den 26 september 1925 beviljade lån från odlingslånefonden å 88,840 kronor.

Stockholm den 15 maj 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Carl E. Eriksson, Elof B. Andersson, Johan Bernhard Johansson, Tjällgren* och *Dalberg* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmålby, *Pettersson* i Bjälbo, *Hedlund* i Häste, *Uddenberg, Andersson* i Grimbo, *Månsson* i Erlandsro och *Andersson* i Löbbo.

Bilaga.

Kung. lantbruksstyrelsen.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom remiss har Kungl. Maj:t anbefallt kungl. lantbruksstyrelsen att till eder avgiva yttrande över den inom riksdagen väckta, till eder remitterade motionen II: 309 om avskrivning av vissa statens fordringar hos Kilaåns regleringsföretag.

Med anledning härav får lantbruksstyrelsen anföra följande.

Ifrågavarande regleringsföretag har i särskilt hög grad drabbats av oförutsedda arbetssvårigheter därigenom, att under arbetets utförande synnerligen svårartade ras och slätskred inträffat, vilka nödvändiggjort omfattande pålnings- och andra förstärkningsarbeten i den uppgrävda årännan. Den vid förslaget upprättande år 1920 beräknade arbetskostnaden, i runt tal 500,000 kronor, hade därigenom till år 1927 ökat med omkring 200,000 kronor. Under de därpå följande åren har, enligt vad framgår av den nu föreliggande motionen och av företagets arbetsstyrelse till lantbruksstyrelsen lämnade uppgifter, nyssberörda förstärkningsarbeten dragit en ytterligare kostnad av i runt tal 60,000 kronor.

Emellertid läser företagets ogynnsamma ekonomiska utfall icke, såsom motionärerna synas vilja göra gällande, vara att härleda enbart till förenämnda arbetssvårigheter. Arbetet har nämligen i vissa delar bedrivits under kristiden med då rådande höga arbetspriser, vilket i sin mån bidragit till att kostnaderna blivit starkt uppskruvade. Häri torde få sökas förklaringen till att företagets utgifter för bland annat den till grävningensarbetet m. m. erforderliga maskinella utrustningen med reservdelar, reparationer och bränsle kommit att, enligt vad framgår av i motionen infört räkenskapssammandrag, stiga till den anmärkningsvärt höga siffran av omkring 210,000 kronor. Därjämte har givetvis den efter hand alltmera svårartade depressionen inom jordbruket väsentligt medverkat till uppkomsten av det nödläge, vari företaget råkat.

Detta nödläge synes, att döma av motionen, särskilt hava tagit sig uttryck i svårigheten att gälda annuiteterna å till företaget beviljade statslån. Uppenbart torde också vara, att dessa annuiteter, vilka från och med år 1934, då det till företaget senast eller år 1927 beviljade lånet skall börja amorteras, komma att stiga till sammanlagt omkring 54 kronor 50 öre för hektar av den i företaget ingående jorden, måste innebära en i förhållande till den behållna avkomsten av samma jord mycket stora pålaga. Framhållas må, att trycket därav blir i förevarande fall så mycket mer kännbart, som låntagarnas jordinnehav i företaget är i allmänhet relativt betydande.

I betraktande av ovannämnda förhållanden finner även lantbruksstyrelsen önskligt, om någon lättnad i fråga om låneannuiteternas gäldande i förevarande fall skulle kunna beredas låntagarna. Med avseende härå må anföras, att amorteringen av 1922 års lån å 281,240 kronor påbörjats

år 1929 och utgår med ett belopp av omkring 35 kronor 50 öre för hektar och år, medan amorteringen av 1925 års lån å 88,840 kronor kommer att påbörjas år 1932 med en annuitet av omkring 11 kronor 20 öre för hektar och år samt amorteringen av 1927 års lån å 62,100 kronor först år 1934 med en annuitet av omkring 7 kronor 80 öre för hektar och år. Redan gäldandet av annuiteterna å 1922 års lån med 35 kronor 50 öre för hektar torde, särskilt under nu rådande jordbruksförhållanden, få anses innebära en mycket kännbar påfrestning på låntagarna, varförutom må erinras, att företaget, såsom ovan nämnts, utöver den sammanlagda kostnad, var till statsunderstöd hittills utgått, fått vidkännas en ytterligare utgift av omkring 60,000 kronor för nödiga pälnings- och andra förstärkningsarbeten.

Lantbruksstyrelsen anser sig dock icke kunna underlåta erinra därom, att ett bifall, helt eller delvis, till förevarande motion icke lärer kunna undgå att verka prejudicerande med hänsyn till liknande eventuella krav från andra företag, vilka i ekonomiskt avseende kunna vara lika dåligt ställda som det här ifrågavarande.

Den önskvärda lättnaden i låntagarnas ställning finner även lantbruksstyrelsen böra ske genom avskrivning i så stor utsträckning, som läget kan anses kräva, av de åren 1925 och 1927 till företaget beviljade lånen. Vad beträffar sistnämnda lån lärer emellertid dylik åtgärd ännu icke få anses aktuell, då amorteringen av sagda lån tager sin början först om tre år. Däremot synes lämpligen redan nu böra upptagas frågan om avskrivning av 1925 års lån å 88,840 kronor.

Med hänsyn till vad ovan anförts får lantbruksstyrelsen, om också befarade konsekvenser kunna i sådant avseende föranleda tvekan, för sin del på det sätt förorda bifall till ifrågavarande motion, att det till företaget den 26 september 1925 beviljade lånet å 88,840 kronor helt avskrives,

Stockholm den 26 februari 1931.

ERIK INSULANDER.

Olof Fredholm.